

l'histoire de l'industrie et du commerce en France (1898—1900) og Victor Mørtet: *Recueil de textes relatifs à l'histoire de l'architecture en France au moyen-âge*, af hvilke Bd. I, omfattende 12. og 13. Aarhundrede, kom 1911, mens Bd. II, der giver Texter op til Aar 1300, er udkommet 1929 — efter Mørtets Død fuldendt af Paul Deschamps. Fra Kroniker, Prædikener, dogmatiske Skrifter, Ordensstatuter, Lexica, Breve, Kontrakter, Regnskaber etc. er et værdifuldt Stof samlet sammen, der oplyser om Kirkers Bygning, Klosters Indretning, Opførelse af Borger- og Købmandsgaarde, om Brobygning og Befæstning af Stæder. Arkæologer og Kunsthistorikere vil finde meget i Bogen og faa en god Haandsrækning fra det udførlige Sagregister og et latinsk Glossarium.

E. J.

Biskop i Cambrai Pierre d' Ailly skrev mellem 1410 og 1419 et kosmografisk Værk, der sammen med forskellige andre kosmografiske og astronomiske Skrifter udkom i Aarene mellem 1480 og 1490 under Titlen *Imago mundi*. Det er nu en meget sjælden Bog (et overmaade smukt Exemplar, der har tilhørt Thott, findes i Kgl. Bibliotek), og da den hører til de Værker, som Columbus har studeret under sin Syslen med Forsøget paa at finde Søvejen til Indien, har det sin store geografihistoriske Interesse at faa en ny Udgave, let tilgængelig for Forskningen.

Dette er nu sket i 3 Bind (Paris 1930) ved Edmond Buron. Udgiveren har forøget Udgavens Værd ved at lægge det Exemplar af Bogen, Columbus har ejet, og som nu tilhører Columbus-Biblioteket i Sevilla, til Grund for sin Gengivelse af Texten og desuden medtaget de Randnoter, som Columbus egenhændigt har tilføjet i sit Exemplars Margin. Derimod kan man næppe rose Udgiveren for nogen meget stor Bevandrethed i middelalderlig Geografi-historie; det specielle Problem: Columbus' Forhold til d'Aillys Text gaar han noget overfladisk hen over, og hans Kendskab til Litteraturen om vor Landsmand Claudius Clavus indskrænker sig til Bleaus gamle Afhandling fra 1836 om Nancytexten; Wiener-texten, der fik virkelig Betydning i Geografiens Historie, kender han slet ikke.

Udgaven er ledsaget af forskellige Billeder, af hvilke særlig maa fremhæves Bladene med Columbus' Marginalnoter.

C. S. P.

Alfons Dopsch: *Naturalwirtschaft und Geldwirtschaft in der Weltgeschichte* (1930) slutter sig nøje til den højtansete Forskers tidligere Arbejder om Karolingertidens økonomiske Udvikling og

om de sociale og økonomiske Forudsætninger for den europæiske Kulturudvikling i Tiden fra Cæsar til Karl den Store. De samme Synspunkter, som er de bærende i disse Skrifter, tages her op til Drøftelse paa bred Basis, tildels polemisk overfor den Kritik, der fra forskellig Side er rejst mod Forfatterens Resultater. D. bekæmper som tidligere energisk Tendenserne til skematisk og typologisk Opfattelse af den historiske Udvikling (die Wirtschaftsstufenlehre) som en ubegrundet Simplificering. Ligesom det paa-vises, at de to økonomiske Grundformer »Naturalwirtschaft« og »Geldwirtschaft« i saa godt som alle Historiens Perioder kan trives Side om Side, saaledes bekæmpes ogsaa den Opfattelse, at Feudalvæsnet nødvendigvis er betinget af Naturaløkonomien, Kapitalismen af Pengeøkonomien. Med Rette hævder han, at Anvisningen af Soldaterlen i de romerske Grænseprovinser i 3. Aarh. ikke skal forklares som et Tilbagefald til Naturaløkonomi (Vanskelighed ved at klare Lønningerne med rede Penge), men som et Forsøg paa at gøre Soldaterne personlig interesserede i Grænsens Opretholdelse. Ligeledes var det i den tidlige Middelalder ikke Manglen af Penge, der gjorde, at Kongerne lønnede deres Embedsmænd med Len, men forskellige politiske Motiver og ogsaa det i Kapitularierne oftere omtalte Forhold, at man derigennem gjorde Regning paa at faa Krongodset bedre opdyrket og udnyttet; iøvrigt har man fra udpræget »naturaløkonomiske« Perioder Exempler paa, at Lenene (eller Genforlening af dem) er købt med Penge. — Paa den anden Side gør D. gældende, at udpræget kapitalistiske Tendenser undertiden kan iagttages under naturaløkonomiske Forhold, saaledes ved Dannelsen af de middelalderlige Storgodsbedrifter; der henvises her bl. a. til Petruševskis nye, vigtige Undersøgelser ang. Dannelsen af de engelske Storgodser i Zeitschr. f. d. gesamte Staatswissenschaft Vol. 88 (1930).

De primitive Tider saavel som Orienten og den klassiske Oldtid er inddraget i Undersøgelserne, men med størst Opmærksomhed følger man dog de middelalderlige Afsnit, hvor der bl. a. energisk polemiseres mod H. Pirennes unægtelig noget udfordrende formulerede Hypotese om Handelslivets Forfald i Karolingertiden som Følge af det islamiske Fremstød ved Middelhavets Kyster og om dets paafølgende Renaissance i 10. Aarh. D. tager med Begejstring de af Pirenne fremdragne Vidnesbyrd om Handelsliv i Merovingertiden til Indtægt, men benægter, at der er nogen almindelig Tilbagegang i den følgende Periode. — Man vil kunne kritisere D.s Tilbøjelighed til i sin Opposition mod de typologisk konstruerende Historikere at fremhæve Undtagelser og underordnede Forhold for stærkt, ofte er det kun en mindre

væsentlig Retouche af den hidtil gældende Opfattelse, der opnaas derved. Hans Argumentation har dog altid stor Vægt ved det omfattende Kildemateriale, den bygger paa, og som derved indrages i Diskussionen som Modvægt mod de frit i Luften svævende, theoretiske Konstruktioner. Det er som Kildeforsker Dopsch har sin største Betydning, hans Sammendragning af det splittede og uensartede Stof er en mægtig Præstation. Hans stadige Krav om, at Kildernes Vidnesbyrd ikke maa benyttes til Støtte for den ene eller den anden Hypotese, uden at ikke blot deres Paalidelighed er kontrolleret, men ogsaa Rækkevidden af deres Beviskraft (Aussagewert) er afgrænset, er i og for sig metodisk selvfølgelig, men ikke des mindre ligesaa nyttigt at fremhæve som vanskeligt at efterleve. Det er i Virkeligheden Hovedvanskeligheden for al ældre-middelalderlig Historieforskning ligesom for andre tilsvarende Perioder, hvor Kildematerialet er sparsomt og spredt.

P. N.

Trods alle de Ulykker, der har hjemsøgt Østrig, hævder Historikerne i Wien med Ære deres Stilling blandt europæiske Fagfæller. »Mitteilungen des österreichischen Instituts für Geschichtsforschung«, som udgaar fra Østrigs École des Chartes, Sickels gamle Institut, rummer stadig mange diplomatiske Studier, men fremtræder tillige som et almindeligt historisk Tidsskrift, et af de bedste, — og gennem en Aarrække er der kommet vigtige Undersøgelser, banebrydende Arbejder paa meget forskellige Omraader af østrigske Forskere som Dopsch, Bittner, Steinacker, Hirsch, Zatschek, Srbik. Wilhelm Bauer er Redaktør af M.Ö.I.G. Hans Værk *Einführung in das Studium der Geschichte*, der udkom i 1921 og paany i 1928, bygger paa Wienerskolens Arbejds tradition, hvorfor ogsaa Afsnittet »Urkunden« og de dertil knyttede Stykker synes særlig fyldestgørende. Bogen er fremgaaet af Forelæsninger og skulde efter sin Hensigt tjene unge Studerende, hvad den dog ikke ret duer til, uklar som den er i Anlæg og kaotisk i sin Stoffylde. Snarere er det et Værk for lidt ældre Historikere at dukke ned i, naar de vil orientere sig paa et eller andet Punkt og supplere deres Viden. Diskussionen om Problemerne er sindig og uafhængig; der gives gode Exempler fra den nyeste Tids Forskning og karakteristiske Udtalelser af Meinecke, E. Meyer, Harnack, Dopsch, desuden Henvvisninger til Afhandlinger, som ikke ligger paa alfar Vej. De bibliografiske Stykker, der fører os saa højt op i Tiden, som det er muligt, er i det hele de allernyttigste Partier af Bauers Bog.

E. J.